

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa K. S.
przeciwko Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa w W. , E. S. , A. M. G. , J. H.
O. P. i Przedsiębiorstwu Rolnemu "S." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z
siedzibą w P.
o ustalenie nieważności umów,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 stycznia 2019 r., sygn. akt I ACa (...), I ACz (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2) zasądza od powoda na rzecz pozwanych E. S. , A. M. G. i
J. H. O. P. kwotę 7500 (siedem tysięcy pięćset) zł oraz na rzecz
Przedsiębiorstwa Rolnego S. sp. z o.o. w P. kwotę 7500 (siedem
tysięcy pięćset) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił powództwo
K. S. przeciwko Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa, E. S., A. M. G. , J. H.
O. P. oraz Przedsiębiorstwu Rolnemu S. sp. z o.o. w P. o ustalenie nieważności
trzech umów sprzedaży nieruchomości zawartych z naruszeniem prawa
pierwokupu przysługującym mu jako dzierżawcy nieruchomości rolnej, tj. umowy z

dnia 16 grudnia 2014 r. zawartej pomiędzy Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa a E. S. , A. M. G. i J. H. O. P. objętej aktem notarialnym rep. A nr (...), warunkowej umowy sprzedaży z dnia 16 grudnia 2014 r. zawartej pomiędzy E. S. , A. M. G. i J. H. O. P. a Przedsiębiorstwem Rolnym S. sp. z o.o. w P., objętej aktem notarialnym rep. A nr (...), oraz umowy sprzedaży z dnia 16 stycznia 2015 r. zawartej pomiędzy E. S. , A. M. G. i J. H. O. P. a Przedsiębiorstwem Rolnemu S. sp. z o.o. w P. , objętej aktem notarialnym rep. A nr (...).

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł powód i zaskarżeniem objął oddalenie jego powództwa w zakresie żądania dotyczącego umów z dnia 16 grudnia 2014 r. (rep. A nr (...)) i z dnia 16 stycznia 2015 r. (rep. A nr (...)).

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że powód nie wykazał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa z art. 189 k.p.c., gdyż w związku z wygaśnięciem w październiku 2015 r. umowy dzierżawy nie ma od tego czasu prawnej możliwości skorzystania z prawa pierwokupu wynikającego z art. 3 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (ówcześnie tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 803 ze zm.; dalej - „u.k.u.r.”), które przysługiwało mu jedynie ze względu na status dzierżawcy nieruchomości i w okresie obowiązywania umowy dzierżawy.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powód wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Jego zdaniem, w sprawie występuje potrzeba rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych wyrażających się w pytaniach:

1. czy wygaśnięcie umowy dzierżawy, z której powód wywodzi swoje roszczenia o stwierdzenie nieważności umów zawartych przez inne osoby z naruszeniem jego prawa pierwokupu, a więc sprzecznie z przepisami ustawy z 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego powoduje, że powód ten traci prawo do skorzystania z prawa pierwokupu sformułowanego w art. 3 u.k.u.r. i tym samym pozbawia go interesu prawnego w dochodzeniu stwierdzenia nieważności kwestionowanych umów;

2. jaka jest wzajemna relacja pomiędzy przepisem art. 189 k.p.c. a treścią art. 9 ust. 2 u.k.u.r., w szczególności, czy dzierżawca (powód) kwestionujący ważność umów zawartych z naruszeniem innych przepisów tej ustawy, pozbawiony z możliwości skorzystania z prawa pierwokupu, posiadający przyznany przez ustawodawcę interes prawny w wytoczeniu powództwa o uznanie nieważności tych umów, ma obowiązek niejako dodatkowo interes ten wykazywać, realizując w ten sposób normę wynikającą z art. 189 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14,

nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie czyni zadość przedstawionym wymaganiom. Skarżący wskazał tam, że zagadnienia, które wymagają rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, opisał w petitum skargi i tam też uzasadnił swoje stanowisko w tym zakresie. W rzeczywistości jednak ograniczył się wyłącznie do sformułowania pytań, których istota - w świetle zarzutów kasacyjnych - zmierza do potwierdzenia podstawowej tezy powoda, że art. 9 ust. 2 u.k.u.r. przesądza, iż dzierżawca ma interes prawny w żądaniu stwierdzenia nieważności czynności prawnej, bez jakichkolwiek dodatkowych wymagań i bez jakiegokolwiek cezurę czasowej.

W rezultacie nie można uznać, że wątpliwości skarżącego dotyczące wzajemnej relacji przepisów art. 189 k.p.c. oraz art. 9 ust. 2 u.k.u.r. mają poważny charakter, skoro mogą być rozwiązane w wyniku zwykłej wykładni przepisów. Zgodnie z treścią 9 ust. 2 u.k.u.r. „z powództwem o stwierdzenie nieważności czynności prawnej z przyczyn, o których mowa w ust. 1, oprócz osób mających w tym interes prawny może wystąpić Agencja”. Przepis powyższy nie reguluje więc, które podmioty posiadają interes prawny, a wskazuje jedynie, że poza podmiotami go posiadającymi z powództwem o stwierdzenie nieważności wystąpić może Agencja i hipotetycznie tylko tego podmiotu dotyczyć mogłyby sformułowane przez skarżącego wątpliwości. Z powództwem „oprócz osób mających w tym interes prawny” wystąpić mogą także - nie jak twierdzi skarżący - „inne podmioty” (liczba mnoga), a jeden podmiot, wskazany w tym przepisie, a którym jest Agencja (aktualnie Krajowy Ośrodek). Wykładnia dokonana przez skarżącego opiera się na założeniu, które nie wynika ani z treści przepisów ustawy z 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, ani zasad i celów, którym służyć miało jej

wprowadzenie. Interes prawny w wytoczeniu powództwa skarżący bezpodstawnie utożsamia z zasadnością jego zarzutu, że umowy z dnia 16 grudnia 2014 r. (rep. A nr (...)) i z dnia 16 stycznia 2015 r. (rep. A nr (...)), na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 1 u.k.u.r., z uwagi na naruszenie prawa pierwokupu ustanowionego w art. 3 ust. 1 tej ustawy, są nieważne. Zasadność twierdzeń dotyczących istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego (stwierdzenia nieważności umowy) nie jest jednak równoznaczna z interesem prawnym w wytoczeniu powództwa, o którym mowa w art. 9 ust. 2 u.k.u.r.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że w świetle wywodów powoda jego interes prawny miał wyrażać się w woli skorzystania z prawa pierwokupu. Tymczasem w orzecznictwie na gruncie art. 599 § 2 k.c. (będącego odpowiednikiem art. 9 ust. 1 u.k.u.r.) wyjaśniono już, że nieważność czynności prawnej oznacza, iż nie wywołuje ona skutków prawnych *ipso iure* i *ab initio*, zarówno w stosunkach między stronami czynności jak i w stosunku do osób trzecich. Nieważność taka nie otwiera możliwości skorzystania przez uprawnionego z tytułu prawa pierwokupu z tego prawa. Jeżeli uprawniony mimo to złoży oświadczenie o skorzystaniu z prawa pierwokupu, oświadczenie to nie powoduje dojścia do skutku umowy sprzedaży rzeczy między zobowiązanym a uprawnionym (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r. III CSK 13/15, OSNC-ZD 2017, z. A, poz. 4 i powołane w nim orzecznictwo).

Skarżący nie przedstawił jakiegokolwiek argumentacji jurydycznej uzasadniającej możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącej o istotności zagadnienia i nie odniósł się do sformułowanych już w tym przedmiocie wypowiedzi doktryny i judykatury dotyczących możliwości skorzystania z prawa pierwokupu w kontekście skutków przewidzianej z mocy prawa sankcji nieważności czynności prawnych dokonanych bez zawiadomienia uprawnionego do prawa pierwokupu. W tych okolicznościach nie sposób uznać, że wskazana podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania została przez skarżącego wykazana.

Z tych względów, na podstawie na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.

i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 8 rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265) oraz w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

jw